

QORTI TAL-APPELL

IMĦALLFIN

**S.T.O. PRIM IMĦALLEF MARK CHETCUTI
ONOR. IMĦALLEF ROBERT G. MANGION
ONOR. IMĦALLEF GRAZIO MERCIECA**

Seduta ta' nhar it-Tlieta, 22 ta' Ottubru 2024

Numru: 1

Rikors numru 487/2019/1 JZM

Alternative Technologies Limited (C 45284)

v.

Water Services Corporation

Il-Qorti:

1. Dan huwa każ dwar kuntratt ta' servizz fejn l-attriċi ntrabtet li tikkonsenja ammont ta' għodda u materjal relatat ma' rinovazzjoni ta' *ro trains* iżda għamlet dan tardivament u l-konvenuta imponitilha penali skont il-kuntratt.

2. Fit-3 ta` Novembru 2016 l-attriċi ressqet formalment l-offerta tagħha għall-kunsiderazzjoni tal-Korporazzjoni. Fost id-dokumentazzjoni li ppreżentat mal-offerta, issottomettiet ukoll *technical offer* minn Düchting Pumpen (“DP”), kumpanija barranija li għandha l-kwartieri ġenerali tagħha fiż-żona tar-Ruhr fil-Ġermanja. DP ilha topera mill-1938 u tispeċjalizza fil-kamp ta` l-*advanced centrifugal pumps for use in the desalination reverse osmosis industry, fuel gas desulphurization industry, mining and chemical pigment industry*. Il-Korporazzjoni laqgħet l-offerta tas-socjetà attriċi.

3. Skont kuntratt iffirmit bejn l-attriċi u l-konvenuta fis-27 ta` Jannar 2017, tal-ewwel kellha tagħmel forniture u konsenja ta` *equipment for the refurbishment of R/O trains as follows: Lot No. 2 – Booster Pumps*. Skont il-klawsola numru 19.1, Sezzjoni numru 3, tal-kuntratt intitolatata *Special Conditions*, l-attriċi obligat ruħha li tikkonsenja l-prodott fi zmien 36 ġimgħa “from the date of the Notification Award” jiġifieri sal-14 ta` Ottubru 2017. Il-ħlas li kellu jkun dovut lill-attriċi kellu jammonta għal total ta` €180,319.98.

4. Madanakollu, l-konsenja saret fit-22 ta` Diċembru 2017, ossia 69 ġurnata iktar tard milli pattwit.

5. L-attriċi kitbet lill-konvenuta fit-12 ta' Ottubru 2017, titlob illi jiġi estiż it-terminu tal-konsenja. Iż-żmien mitlub għall-estensjoni f'din l-ittra kien dak ta' tmien ġimgħat.

6. Tali talba kellha ssir tal-anqas 15-il ġurnata minn meta l-attriċi saret taf li ser ikun hemm problemi sabiex il-konsenja ssir fil-ħin, u mhux jumejn qabel l-iskadenza. Dan skont l-Art. 20.2 tal-Kundizzjonijiet Ġenerali tal-Kuntratt.

7. Mhux biss il-konsenja saret b'mod tardiv skont il-ftehim oriġinali, iżda wkoll aktar miż-żmien ulterjuri minnha pprospettat.

8. Ebda permess ma kien ingħata mill-konvenuta sabiex jiġi estiż it-terminu.

9. B'ittra tat-12 ta' Ottubru 2017, fejn irreferiet għall-provvista ta' 6 horizontal booster pumps, is-soċjetà attriċi ġibdet l-attenzjoni tal-Korporazzjoni dwar il-fatt illi:

"because of something completely out of our control, the shipment of such is going to be slightly delayed."

10. Tkompli tgħid hekk :-

"The motors are already mounted in the plates and the rotor (impeller, bearings, and bearing housing) is completely mounted. However, when

the casings arrived, the company found some discrepancies and irregularities. The process could have continued and we could have delivered just in time, following which we would have performed a modification on the field.

However because we wanted to send the product without having to make any modifications, the company, DÜCHTING Pumpen, decided to cast new casings in order to deliver the best quality. This unfortunately delayed the completion of the works.”

11. Ghalhekk talbet estensjoni ta` tmien (8) ġimgħat taż-żmien tal-konsenja li kien ta` 36 ġimgħa.

12. Ir-risposta tal-konvenuta waslet tmien xhur wara.

13. B'ittra tal-15 ta` Gunju 2018 ɔaħdet it-talba:

“has not been favourably considered as the justifications mentioned therein are not deemed reasonable enough to warrant an extension and an addendum to the original contract as these are not classified as a `force majeure`. In this regard payment is subject to a penalty for late delivery amounting to €27,048 ...”

14. Il-konvenuta rrikorriet għall-użu ta` Art. 21 tal-Kundizzjonijiet Ġenerali tal-Kuntratt, li jistabbilixxi penali f`każ ta` dewmien tal-eżekuzzjoni tal-kuntratt ekwivalenti għal 5/1000 tal-valur tal-materjal mhux konsenjat għal kull ġurnata ta` dewmien, b`limitu ta` 15% tal-valur totali tal-kuntratt. Penali li kienet kompletament a diskrezzjoni tal-korporazzjoni esponenti u ebda avviż formali ma kien meħtieġ illi jingħata lill-attriċi.

15. L-ammont ta` €27,048 tal-penali huwa ekwivalenti għal 15% biss tal-valur totali tal-kuntratt u dan *stante* li li kieku kellu jittiehed 5/1000 tal-

valur tal-materjal li ma kienx ikkonsenjat fil-hin ghad-69 jum illi l-materjal baqa' ma giex konsenjat, il-penali dovuta kienet tkun dik ta' €62,210.39.

16. L-Art. 21 fuq imsemmi jaqra hekk:

Delays in execution

“21.1 If the Contractor fails under his own responsibility to deliver any or all of the goods or perform the service within the time limit(s) specified in the contract, the Contracting Authority shall, without formal notice and without prejudice to its other remedies under the contract, be entitled, for every day which shall elapse between the expiry of the contractual period and the actual date of completion, to liquidated damages equal to 5/1000 of the value of the undelivered supplies to a maximum of 15% of the total value of the contract.

21.2 If the non-delivery of any of the goods prevents the normal use of the supplies as a whole, the liquidated damages provided for in paragraph 21.1 shall be calculated on the basis of the total contract value.”

17. L-attriċi talbet li:

“1. Tiddikjara u tiddeciedi illi l-korporazzjoni intimata agixxiet b`mod abbuziv u illegali meta zammet is-somma ta' €27,048.00 bhala penali.

2. Tikkundanna u tordna lill-istess korporazzjoni intimata thallas is-somma ta' €27,048.00, jew ammont verjuri, lis-soċjetà esponenti ghar-ragunijiet premissi.

3. Tillikwida l-imghaxijiet kummercjali fuq l-ammont imsemmi fit-tieni talba, mid-data tad-dovut pagament; u tikkundanna lill-istess korporazzjoni intimata ghall-hlas tal-imghaxijiet hekk likwidati.

4. Tiddikjara u tiddeciedi illi l-korporazzjoni intimata hija responsabbli ghall-hlas tal-imghax skont il-ftehim fuq l-ammont li thallas sa issa u dan minhabba d-dewmien kif fuq intqal, u tordna l- hlas lill-esponenti tal-istess imghax.”

18. B'sentenza tal-14 ta' Lulju 2020, il-Prim'Awla tal-Qorti Ċivili laqgħet it-talbiet tal-attriċi, wara li *inter alia* għamlet dawn il-kunsiderazzjonijiet:

“... sa minn mindu hareg it-tender sal-mument meta kienet f'qagħda li teffettwa l-konsenja, is-soċjetà attriċi mxiet ragjonevolment b'heffa, b'galbu u korrettezza.

... saħqet li għamlet l-almu tagħha sabiex tassikura li l-konsenja tat-tagħmir li kellu jigi minn barra mhux biss tkun ta' prodott tajjeb u hieles minn difetti izda li tagħti konsenja fil-hin...

... il-persuni li gabet bhala xhieda l-Korporazzjoni esprimew sentiment pozittiv dwar ir-relazzjoni kummerċjali tal-Korporazzjoni ma' s-soċjetà attriċi. Ing. Sacco esprima ruhu fil-pozittiv anke dwar is-soċjetà estera li kienet magħzula mis-soċjetà attriċi biex timmanifattura t-tagħmir indikat fis- sejha għall-offerti.

...(L-)attriċi ilha taħdem fis- settur mertu tat-tender għal diversi snin u hija meqjusa bhala ditta kompetenti u professjonali... Kienet koxjenti tal-fatt li Düchting Pumpen kienet teknikament kapaci li tikkonsenja prodott tajjeb u fil-hin. Qajla kellhom tobsor li kien se jinqala' ntopp, tant li jidher evidenti li d- diretturi tas-soċjetà attriċi kienu mhassba ferm bil-fatt għal kollox imprevist li Düchting Pumpen kienet sejra taħdem mill-gdid parti mit- tagħmir li kellu jkun konsenjat, fatt li oggettivament kien ser jinvolvi dewmien mill-konsenja, mhux ragjonevolment imputabbli għal nuqqas da parti tas-soċjetà attriċi...

Il-Qorti sejra tagħmel il-konsiderazzjonijiet li gejjin abbazi tal-provi għaliex tqis li jincidu fuq id-decizjoni tagħha...

Skont il-Korporazzjoni... (id-dewmien ma kienx ġustifikat għaliex ma kienx jinkwadra) fit-tifsira ta' *force majeure* li tidher fil-kuntratt.

Id-disposizzjoni rilevanti hija l-Art. 38 tal-kuntratt. Dan iġid :-

1. Neither party shall be considered to be in default or in breach of its obligations under the contract if the performance of such obligations is prevented by any event of force majeure arising after the date of notification of award or the date when the contract becomes effective, whichever is the earlier.

2. For the purpose of this Article, the term “force majeure” means acts of God, strikes, lock-outs or other industrial disturbances, acts of the public enemy, wars whether declared or not, blockades, insurrection, riots, epidemics, landslides, earthquakes, storms, lightning, floods, washouts, civil disturbances, explosions and any other similar unforeseeable events

which are beyond the Parties` control and cannot be overcome by due diligence.

-omissis-

L-attriċi taghmel l-argument illi, anke jekk għall-grazzja tal- argument, ir-raguni tagħha ma tinkwadrix bħala force majeure, l-istess raguni tista` tinkwadra taht klawsoli ohra fil-kuntratt.

In partikolari tirreferi għall-Artikolu 20.1 li jaqra :-

The Contractor may request an extension to the period of execution if his performance of the contract is delayed or expected to be delayed, for any of the following reasons :

- a) Extra or additional supplies ordered by the Contracting Authority.*
- b) Exceptional weather conditions in the country of the Contracting Authority which may affect installation or erection of the supplies.*
- c) Physical obstructions or conditions which may affect delivery of the supplies, which could not reasonably have been foreseen by a competent contractor.*
- d) Administrative orders affecting the date of completion other than those arising from the Contractor`s default.*
- e) Failure of the Contracting Authority to fulfill its obligations under the contract.*
- f) Any suspension of the delivery and/or installation of the supplies which is not due to the Contractor`s default.*
- g) force majeure.*
- h) any other causes referred to in the General Conditions which are not due to the Contractor`s default.*

Il-parti attriċi tirreferi in partikolari għall-paragrafi (c), (f) u (g)...

Meqjusa l-fattispeci tal-kaz odjern, jirrizulta li r-raguni għad- dewmien kienet għaliex Düchting Pumpen kienet esigenti fis-servizz li riedet taghti lill-kommittent tagħha. Id-ditta manifatturici hadet decizjoni li jsir recast tal-casings sabiex il-prodott johrog up to standard u jilhaq l-iskop u l-funzjoni li għalih kien iddisinjat u ntiz. Ma hemmx dubju li d-decizjoni ta` Düchting Pumpen kienet tmur lil hinn mill-kontroll tas-soċjetà attriċi.

... hija l-fehma konsiderata tal-Qorti illi r- raguni għad-dewmien tinkwadra fil-paragrafu (h) tal-Artikolu 20.1.

Din id-disposizzjoni trid tinqara flimkien mal-Artikolu 24.1 li jesigi li l-kwalita` tal-prodott trid tissodisfa t-technical specifications indikati fil-kuntratt.

Fil-kaz taht ezami, id-dewmien kien ikkawzat unikament minn problema teknika fil-manifattura tal-prodott. Li kieku s-soċjetà attriċi kkonsenjat prodott affett minn dak il-problema teknika, kien jigi rifjutat mill-Korporazzjoni. Is-sitwazzjoni marret għal kollox barra mill-kontroll tas-

soċjetà attriċi għaliex sabiex il-prodott jilhaq il- kwalitajiet mehtiega kien jiddependi għal kollox mid-ditta manifattriċi.

Jirrizulta li l-Korporazzjoni hadet ix-xhur sabiex tiehu decizjoni fejn tichad it-talba tas-soċjetà attriċi għall-estensjoni.

Mhux biss izda hadet decizjoni li jkun hemm rifjut f'April 2018 meta l-prodott kien diga` kkonsenjat... u kien accettat mill-Korporazzjoni minghajr riservi.

3. Il-penali

... Skont l-Artikolu 21.1 tal-kuntratt, il-partijiet kienu qablu li l-Korporazzjoni għandha l-jedd timponi penali għal kull jum ta` ritard li jirrizulta, *"If the Contractor fails under his own responsibility to deliver any or all goods"*.

In linea generali, il-ftehim li jistabilixxi l-hlas ta` penali għan-nuqqas ta` twettieq f'waqtha ta` obligazzjoni li tintrabat biha wahda mill-partijiet jiddependi fuq is-siwi tal-ftehim ewlieni. [Art 1119(1) tal-Kap 16].

Il-klawsola penali hija għamla ta` danni pre-likwidati li biha l-kreditur tal-obbligazzjoni jehles mill-obbligu li jipprova li garrab hsara, għaliex jistrieħ biss fuq il-fatt li d-debitur tal-obbligazzjoni ma jkunx wettaq fil-hin dak li mal-parti l-oħra jkun intrabat li jagħmel. (ara : Torrente - Manuale di Diritto Privato - par. 300 pag 490-1 ; u Art 1120 tal-Kap 16). Ricci fil-pag 245 tal-Vol VI tal-Corso Teorico Pratico di Diritto Civile jirritjeni li klawsola penali hi intiza bħala : *"un obbligazione accessoria avente il duplice scopo di assicurare l'adempimento dell'obbligazione principale e di stabilire l' indennità dovuta nel caso di non adempimento della medesima."*

- omissis -

Il-ligi trid li l-kreditur ta` obligazzjoni jagħzel bejn li jitlob it- twettiq tal-obbligazzjoni jew il-hlas tal-penali [Art 1120(2) tal-Kap 16]], sakemm il-penali ma gietx miftehma għad-dewmien biss, f'liema kaz it-talba tat-tejn hija possibbli [Art 1120(3) tal-Kap 16]].

Fl-Art 1122(1) tal-Kap 16, il-ligi tagħti setgha lill-qorti li tnaqqas jew itaffi l-penali f`zewg kazi –

a) meta d-debitur ikun esegwixxa parti mill-obbligazzjoni, u l- kreditur ikun accetta espressament il-bicca li giet esegwita;

b) jekk id-debitur ikun esegwixxa parti mill-obbligazzjoni, u dik il-parti mill-esekuzzjoni tkun, fic-cirkostanzi, bic-car swiet lill- kreditur. Izda, f`dan il-kaz, ebda tnaqqis ta` penali ma jista` jsir, jekk id-debitur,

meta ntrabat għall-penali, ikun irrinunzja espressament għal kull tnaqqis jew jekk il-penali tkun giet miftiehma għad-dewmien biss.

L-applikazzjoni ta` din id-dispożizzjoni, minkejja l-konsegwenzi tagħha fil-prattika, gejjja mir-rispett li jrid jingħata lill-principju li ftehim validu bejn il-partijiet għandu s-saħha ta` ligi bejniethom (pacta sunt servanda) [Art 992(1) tal-Kap 16] u li qorti m`għandhiex tindahal fi ftehim bħal dan, jekk ma jkunx milqut b`xi difett li ggibu ma jiswiex.

Illum il-gurnata huwa accettat li l-applikazzjoni tar-regola mahsuba fl-Art 1122 tal-Kap 16 trid titfisser ukoll fid-dawl ta` principju iehor ewlieni tad-dritt, u cioe` illi l-kuntratti jigu esegwiti in buona fede u jobbligaw, mhux biss għal dak li jingħad fihom, imma wkoll għall-konsegwenzi li ggib magħhom l-obbligazzjoni, skont l- għamla tagħha, b`ekwita`, bl-uzu jew bil-ligi (Art 993 tal-Kap 16).

Dan ifisser li bl-applikazzjoni tal-principju *in omnibus quidem, maxime tamen in jure, aequitas spectanda sit*, huwa possibbli li l-effett u l-applikazzjoni ta` klawnsola penali jigu ridimensjonati jekk jirrizulta li dawn joffendu jew jiksru s-sens prattiku u morali tal-obbligazzjoni billi jkunu jidhru sproporzjonati jew inaccettabbli skont in-normi stabbiliti tal-logika guridika.

Fis-sentenza riportata fil-Vol.XLI P.II pg.1108, ingħad :-

“Illi il-klawsola penali f`kuntratt hi klawnsola li biha wiehed mill- kontraenti, sabiex jassikura l-esekuzzjoni ta` l-obbligazzjoni minnu assunta, jobbliga ruhu għal xi haga għall-kaz li hu ma jezegwix l- obbligazzjoni li jkun assumta. Il-penali hekk kontrattata tirrapprezenta kumpens għad-danni minhabba non-ezekuzzjoni ta` l-obbligazzjoni`.

Fis-sentenza riportata fil-Vol.XLIII P.I pg.259, ingħad :

“Illi l-htija fil-kaz ta` inadempjenza ta` obbligazzjoni hija nsita fl-inadempjenza stess, ammenokke l-parti inadempjenti ma tipprovax il-kaz fortuwitu jew il-forza magguri, jew raguni oħra ta` ezenzjoni mir-responsabilita`. U għalhekk min jobbliga ruhu taht penali li josserva l-obbligi minnu assunti, hu obligat li jhallas dik il-penali, jekk ma jipprovax hu illi kien hemm xi raguni li tezentah minn dik il-penali”.

Fil-kaz odjern, il-penali kienet strettament marbuta ma` dewmien. Madanakollu l-Qorti għandha tqis jekk kienx hemm raguni tajba sabiex ma tkunx imposta l-penali.

Tosserva li matul il-perjodu tal-ezekuzzjoni tal-kuntratt, irrizultaw nuqqasijiet min-naha tal-Korporazzjoni mputabbli għal burokrazija zejda u għal telf ta` zmien f`komunikazzjoni bejn ufficjali tal-Korporazzjoni. Ghalkemm il-parti attriċi kienet avzat lill-ufficjali tal-Korporazzjoni bl-

intopp li kien inqala` fil-manifattura tal-casings, kien hemm insistenza min-naha tal-ufficjali tal-korporazzjoni li l-avviz jinghata bil-miktub meta l-Art 20.2 ma jsemmi ebda kitba. Il-parti attriċi qaghdet mad-direzzjoni li ngħatat meta bagħtet l-ittra tat-12 ta` Ottubru 2017. Il-Qorti diga` rrilevat li l-fatt li seta` ma kienx osservat iz-zmien ta` 15-il jum skont l-Art 20.2, dak il-fatt ma kienx jiskatta l-penali.

Tiskanta l-Qorti kif il-Korporazzjoni dehrilha li kellha dritt timponi penali skont l-Art 21 meta ma rrifjutax a tempo vergine bħala tardiv l-avviz bil-miktub tal-parti attriċi, meta accettat bla riservi l-konsenja tax-xogħol f`Dicembru 2017 bla ma wiegħbet għall-ittra tat-12 ta` Ottubru 2017, meta halliet ix- xogħol mhux utilizzat għal xhur wara l-konsenja bla ma hallset lill-parti attriċi, u finalment irrifjutat it-talba għall-estensjoni f`April 2018 meta x-xogħol kien ilu konsenjat u accettat bla rizervi sa minn Dicembru 2017.

Din mhijiex kondotta accettabbli apparti li ma tagħmel ebda sens thares mnejn thares lejn il-kwistjoni. Tajjeb li jkun rammentat li skont l-Artikolu 20.3 il-Korporazzjoni kellha tagħti twegiba għat-talba tar-rikorrenti fi zmien tletin jum. Dan ma sarx. Għalkemm pacta sunt servanda huwa l-principju ewlieni tal-kuntratti, il-principju jghodd għan-nahat kollha mhux għal naha wahda biss. Għalhekk huwa vitali li t-tweġtieq ta` obligazzjoni għandha tkun in bona fides.

Għal din il-Qorti, huwa evidenti li l-Korporazzjoni marret għall- penali minhabba biza` li xi ufficjali minn tagħha (mhux kollha) kellhom li l-Korporazzjoni setgħet tiflef fondi gejjin mill-Unjoni Ewropeja. Jirrizulta li kemm meta harget is-sejha għall-offerti, u kif ukoll meta sar il-kuntratt mas-soċjetà attriċi, il-progett kellu jkun iffinanzjat lokalment. Kien fil-mori tal-ezekuzzjoni tal-kuntratt li l-Korporazzjoni wahedha dehrilha li kellha tagħmel applikazzjoni sabiex il-progett ikun finanzjat minn fondi tal-U.E. Din il-bidla fl-approcc tal-Korporazzjoni ma kienx komunikat lill-parti attriċi. Baqgħet mhux edotta minn dan dan kollu sal-15 ta` Gunju 2018, kwazi sitt xhur wara l-konsenja, meta kellha tiffirma addendum għall-kuntratt originali.

Mar-ragunijiet diga` fuq riferiti għala l-Korporazzjoni ma kellha ebda gustifikazzjoni għalfejn timponi l-penali, il-Qorti zzid li zbaljat il-Korporazzjoni meta għazlet li tapplika l-ittra tal-kuntratt u warrbet fil- genb l-ispirtu, u allura l-bona fides, li hija l-essenza ta` kull kuntratt, dan kollu sabiex wara li għazlet tiffinanzjax il-progett lokalment biex tmur għal fondi tal-U.E., process bil-wisq aktar strett minn dak lokali, ma ssibx ruhha fir-riskju li tispicca bla finanzjament minhabba dewmien. Il-Qorti ma ssibx li l-Korporazzjoni mxiet sewwa mal-parti attriċi. Ix-xieħda ta` Ing. Galea St John hija skjetta, kif tikkonferma l-Korporazzjoni fin-nota ta` sottomissjonijiet tagħha.

Jidher evidenti għal din il-Qorti li fil-kaz odjern il-Korporazzjoni gabet ruhha kif l-aħjar kien jaqbel għall-interessi tagħha a skapitu tas- soċjetà attriċi. Il-Qorti tishaq li l-kumpless tal-provi juri bic-car li l- Korporazzjoni

mponiet il-penali sabiex tassikuraha ruhha li ma tfallix fil-kisba tal-finanzjament mill-U.E. Ghal dan l-iskop applikat il-kuntratt kif l-aktar kif vantaggjuż ghalha u, fejn ma kienx, imponiet bidla permezz ta' addendum li l-parti attriċi sabet ruhha f'sitwazzjoni li kellha taccetta. Applikat il-penali minghajr wisq impenn sabiex tistharreg tassew jekk id-dewmien kienx gustifikat inkella le. Li kieku kien hemm dan l-interessament il-Korporazzjoni ma kenitx tiehu x-xhur biex tghid iva jew le ghal estensjoni tad-data tal-konsenja, bil-le tigi xhur wara li l-konsenja effettivament kienet diga' saret.

Il-Qorti tkompli tosserva li ma rrizultax li l-Korporazzjoni garrbet inkonvenjent jew danni ghall-progett bil-fatt li l-konsenja ma saritx fid-data prestabbilita. Sahansitra kellha dritt tispezzjona x-xoghol fil-Germanja waqt li kien qiegħed jigi manifatturat, izda skartat din l-opzjoni. Ghal din il-Qorti mhuwiex skuzabbli li fi progett ta' importanza ghall-pajjiz, bhal ma kien dan, u cioe' l-upgrade tal-impjanti tar-reverse osmosis, il-Korporazzjoni tagħzel li ma tagħmilx spezzjoni in situ fuq il-pretest ta' pressjoni ta' xoghol iehor.

Fin-nota ta' sottomissjonijiet, il-Korporazzjoni tagħmel argument fondat fuq ipotesi. Infatti tghid illi kieku kienet koncessa l-estensjoni li talbet il-parti attriċi, jibqa' l-fatt illi l-konsenja attwalment saret gimagħtejn aktar miz-zmien li kienet talbet l-attriċi. Sar dan l-argument sabiex issostni kemm kellha ragun li timponi l-penali. Ghalkemm irrizulta li l-konsenja saret fit-22 ta' Dicembru 2017, xorta wahda ma jistax jigi arguit li l-impozizzjoni tal-penali kienet gustifikata ghaliex sat-22 ta' Dicembru 2017 il-Korporazzjoni ma lissnet xejn dwar it-talba li kienet saret kemm bil-miktub kif ukoll bil-fomm mill-parti attriċi aktar minn xahrejn qabel il-konsenja. Nafu li r-rifjut tal-estensjoni gie erba' xhur wara l-konsenja effettiva.

Tenut kont ta' kollox, il-Qorti tghid li tikkonkludi li l-Korporazzjoni ma kellhiex jedd timponi l-penali. B'zieda mar-ragunijiet li fissret aktar kmieni, il-Qorti tishaq illi wiehed għandu jzomm quddiem ghajnejh li ladarba penali hija għamla ta' danni prestabbiliti l-ghan tagħhom għandu jkun dak li jagħmlu tajjeb għall-hsara li parti kontraenti ggarra minhabba ksur kontrattwali li jkun kommess mill-parti l-oħra. Fil-kaz odjern minn imkien ma rrizulta li l-Korporazzjoni garrbet danni ta' xi xorta bil-fatt illi l-konsenja saret fit-22 ta' Dicembru 2017. Penali ma tista' qatt tkun għodda ta' kastig. Lanqas ma għandha tkun okkazjoni għal parti li tistaghna bi hsara tal-parti l-oħra [App. Kumm. 15.12.1952 fil-kawza fl-ismijiet Calleja noe vs Mamo pro et noe (Kollez. Vol: XXXIV.i.367)]

19. Il-konvenuta appellat mis-sentenza. Fil-qosor, l-aggravji tagħha huma dawn:

(1) L-Ewwel Qorti injorat għal kollox il-liġi (Art. 1122(1) tal-Kodiċi Ċivili) li ma tippermettix tnaqqis tal-penali meta tkun imposta għal dewmien biss. Wisq inqas setgħet tneħħiha għal kollox.

(2) Skop tal-klawżola li timponi penali minhabba d-dewmien mhix waħda ta' riżarċiment imma ta' deterrent. Hija speċi ta' multa u dan biex il-konvenuta tfares l-interessi tagħha.

(3) Il-multa mhix waħda astronomika. Klawżola 21 tal-kuntratt tipprovdi **massimu** ta' 15%. Li ma kienx hekk il-multa kienet titla' għal €62,210.39 minflok għal €27,048.00.

(4) Jekk l-Ewwel Qorti ħasset li b'sens ta' ġustizzja ma kellhiex tiġi applikata l-penali minhabba nuqqasijiet tal-appellanti, setgħet tnaqqas il-penali biex tkopri l-ħmistax-il jum aktar tard mit-tmien ġimgħat żmien mitlub għall-estensjoni u li matulhom xorta ma saritx il-konsenja.

Ikkunsidrat:

20. L-Ewwel Qorti sabet li l-attriċi appellata ma setgħetx tiġġustifika d-dewmien permezz tal-*force majeure* kif defenit fi klawżola numru 38 tal-kuntratt. B'danakollu rriżultatliha li kienet intitolata li titlob estensjoni tat-terminu abbażi ta' para (h) tal-klawżola 20.1.

21. Klawżola 20.1 tirreferi għal istanzi li ma jkunux *due to the Contractor's default*. Hemm istanzi li huma attribwibbli għall-forzi tan-natura (para. (b) u (ċ)). Oħrajn attribwibbli lill-kreditur (para (a) u (e)). Para (d) tirreferi għal ordnijiet amministrattivi. Para (f) għal sospensjoni tad-*delivery/installation... not due to the Contractor's default*. Para (g) jittkellem fuq *force majeure*. Din hija definita hekk fi klawżola 38.2 tal-kuntratt:

“For the purposes of this Article, the term force majeure means acts of God, strikes, lock-outs or other industrial disturbances, acts of the public enemy, wars whether declared or not, blockades, insurrection, riots, epidemics, landslides, earthquakes, storms, lightning, floods, washouts, civil disturbances, explosions and any other similar unforeseeable events which are beyond the Parties’ control and cannot be overcome by due diligence (l-enfasi hija ta’ din il-Qorti).”

22. Il-kelma *similar* tagħti lok għar-restrizzjoni ta’ ġrajjet tal-istess xorta; ċjoè japplika l-prinċipju tal-*ejusdem generis*. Il-ġrajjet imsemmija huma l-maġġor parti kalamitajiet naturali (li jseħħu mingħajr l-intervent tal-bniedem) kif ukoll azzjonijiet straordinari minn terzi persuni li d-debitur ma jkollu l-ebda relazzjoni ta’ natura kuntrattwali magħhom. Għalhekk huwa eskluż dewmien ikkawżat minn persuni li d-debitur tal-obbligazzjoni jkun ikkuntratta magħhom biex jgħinuh iwettaq l-obbligazzjoni tiegħu.

23. Paragrafi (a) sa (g) ilkoll jirreferu għal ġrajjet li għalihom ma jkunx jaħti d-debitur, u li jiġu kommessi minn terzi persuni li d-debitur ma jkollu l-ebda relazzjoni kuntrattwali magħhom. Għalhekk para (h) bl-applikazzjoni tal-*ejusdem generis*, għandu jinftihem f’dan is-sens ukoll. **Huwa għalhekk eskluż il-każ fejn id-dewmien isir minn persuni**

ingagġati mid-debitur, b'hal subkuntratturi, għaliex dawn jaqgħu fl-isfera ġuridika tiegħu, u d-debitur ikun qabbadhom a riskju tiegħu.

24. *In vista* ta' dan, l-attriċi appellata ma setgħetx titlob għal estensjoni taż-żmien. Li jfisser li kwalunkwe nuqqas da parti tal-appellanti biex wiegħbet għat-talba għall-estensjoni huwa irrelevanti.

25. Din il-Qorti taqbel mal-appellant li hi liġi espressa li l-penali marbuta mad-dewmien biss ma tistax tiġi mnaqqsa mill-Qorti.

Decide

26. Għal dawn il-motivi din il-Qorti tilqa' l-aggravji sakemm huma konsistenti ma' din is-sentenza, tħassar is-sentenza appellata u minflok tiċċhad it-talbiet kollha tal-attriċi.

27. Spejjeż taż-żewġ istanzi a karigu tal-appellata.

Mark Chetcuti
Prim Imħallef

Robert G. Mangion
Imħallef

Grazio Mercieca
Imħallef

Deputat Reġistratur
SS